

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р **Мариана Матеева Петрова**,
научна специалност: 3.8. Икономика
ISMA university, Latvia
ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, България

на дисертационен труд за присъждане на ОНС „**доктор на науките**“
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
докторска програма: „**Финанси, застраховане и осигуряване**“

Автор: д-р Мария Боровска

Тема: Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 82 от 08.04.2021 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели** за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е д-р **Мария Боровска**.

Предадените от **д-р Мария Боровска** материали включват документи по представен опис: дисертационен труд, автореферат, справка за научно-приложните приноси в дисертационния труд; справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор на науките“ в професионално направление 3.8. Икономика; дисертационен труд; автореферат. Докторантът е приложил списък с 18 публикации по темата на дисертационния труд, 3 са под печат, вкл. и списък с цитирания.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

С нарастване на автономността на стопанските субекти, функциониращи в условията на нарастваща конкуренция, става актуално да се въведат значителни промени в методите за управление на стопанските субекти, както и в методите за мониторинг на нивото на финансовата и икономическа конкурентоспособност на логистичните компании.

Съвременният иновативен процес на вземане на решения изисква разработването на обективни решения, които се получават въз основа на резултатите от анализа на надеждността на информацията. Сложността на процеса на управление на логистичната система води до необходимостта от по-широко приложение на математическо моделиране и свързаните математически методи, позволяващи рационално управление.

Формулираната тема е посветена на актуален и значим за съвременните условия икономически проблем: теоретичните и практическите аспекти на функционирането на логистичната система, с цел осигуряване повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия в различни сфери на икономиката.

Изследователската теза моделира логиката на дисертационното изследване и приложения аналитичен инструментариум.

Дисертационният труд е структуриран нестандартно, оформен в раздели и подраздели, но в съответствие с поставената цел, хипотези и предмета на изследването и отразява подхода на автора към изследваната тема.

3. Познаване на проблема

д-р **Мария Боровска** показва задълбочено и обективно формулиране и оценяване проблемите, изследвани в дисертационния труд. Използвани и анализирани са 165 литературни и интернет източници на специализирана научна литература на различни езици, нормативни документи.

4. Методика на изследването

За реализирането на поставената цел и за решаването на изследователските задачи са използвани теоретични и емпирични методи на проучване, методи за моделиране и прогнозиране, които формират основата за използването на моделирането в логистиката.

Представени са собствени и нови резултати от изследванията относно вероятностното описание на разглежданата логистична система, която поддържа сервизния център и количествените параметри на тази система.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от увод, изложение оформено в 10 тематични подраздела, групирани в 3 раздела, изводи, литература, списък с включени фигури, таблици и формули, заключение, приложения. Разработката е в общ обем от 289 страници (191 страници без приложенията), представени са 5 таблици и 28 фигури, 165 са използваните литературни и интернет източници.

Обект на проучването е логистична система, която поддържа център за услуги. Анализиранията в работата логистична система доставя продукцията до склада, която центърът за услуги продава на своите клиенти - получатели.

Предметът на дисертацията обхваща теоретичните и практическите аспекти на функционирането на логистичната система на центъра за услуги, който осигурява повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия.

Целта на дисертационния труд е да представи нов - иновативен метод за изготвяне на прогнози, поддържащ процеса на управление на услугите за повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия въз основа на законите за функциониране на вероятностна логистична система, т.е. аналитични модели на тези процеси под формата на определени системи от уравнения.

Чрез представяне на нов инструмент - иновативна методология за определяне на прогнози, които подпомагат управлението на център за услуги, въз основа на анализа на работата на логистичната система, което води до два варианта на предложения в работата вероятностен модел на логистична система.

Въз основа на получения модел, авторът представя свой собствен иновативен метод за определяне на прогнози (в подраздели 8 и 10). Тези прогнози зависят от параметрите на производствената подсистема, на транспортната подсистема и нивото на запълване на склада.

Поставената цел е значима за икономическата система, а решаването на задачите осигурява нейното постигане. Представеното в работата вероятно динамично описание на функционирането на анализиранията логистична система, количествените параметри на дейността на тази система и техните прогнози са инструменти, с които може да се изследва и оптимизира ефективността на въпросната система, както и център за услуги. Това от своя страна оказва значително влияние върху увеличаването на финансовата и икономическата конкурентоспособност на тази организация.

Първият раздел се състои от 3 подраздела и е посветен на теоретичните аспекти на разглежданите въпроси, а следващите два съдържат аналитичен анализ на функционирането

на разглежданата логистична система, която поддържа център за услуги, и прогнози за функционирането на логистичните компании, получени въз основа на изградените модели.

Получените резултати от изследването са демонстрирани на примера на двоичен процес на доставка на продукт. Получават се и се анализират модели, изразяващи явната зависимост на параметрите на логистичната система от параметрите на системата.

Представен е и количествен пример, в който за описаните параметри на системата, показатели за оценка на производствените загуби на системата (получател О и доставчик Р), показател за оценка на степента на използване на подсистема М, показатели, описващи крайността (граница) се определят състояния на подсистема М, заедно с проверка на ефективността на проектирането на системата.

Въз основа на това описание е разработен метод за прогнозиране на характеристиките (процесите) на изследваната логистична система. Това описание се получава в четири версии и отчита както динамиката на параметрите на процеса на доставка на продукта от подсистема Р, така и динамиката на параметрите на процеса, описващи функционирането на транспортната подсистема Т, както и различни опции за дейността на подсистема М.

Резултатите от изследванията, представени в подраздели 4, 5, 6, 9, позволяват да се определят прогнозите на описаните параметри на функционирането на логистичната система (подраздели 8, 10). Тези прогнози могат да повлияят на факторите, от които значително зависи нивото на финансова и икономическа конкурентоспособност на логистичните предприятия.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Научната дейност се осмисля, когато предоставя инструменти за подобряване и подпомагане на процеса на управление на изследвания обект и повишава неговата финансова и икономическа конкурентоспособност. В представената работа такива инструменти са прогнози за характеристики на процеса, които описват работата на логистичните системи. Разглежданата логистична система, поддържаща сервизния център, е универсална, и може да се използва комплексно в различни области на бизнеса.

Запознаването с дисертацията позволява да се прецени, че целта на изследването е постигната, а произтичащите от нея задачи са получили адекватни решения. Като следствие на това в мен се формира убеждението, че в дисертационния труд са налице достатъчно доказателства за научно-приложни приноси.

В хода на научното изследване са установени следните научни резултати, които имат потенциал на научен принос:

1. Представена е нова, оригинална методология за определяне на прогнозите, които подпомагат процеса на управление на услугите на логистична система с цел повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия.
2. Извеждат се и се представят закономерностите на функционирането на изследваната логистична система под формата на получените аналитични модели - системи от диференциални уравнения, описващи процесите, протичащи в логистичната система и нейните подсистеми.
3. Полученият и внедрен модел може да се използва, за получаване на количествени характеристики на тесните места и за определяне на други количествени показатели, описващи работата и коректността на разработената тестова логистична система.
4. Новостта на получените прогнози се крие във факта, че те зависят от параметрите на изследваната логистична система и нейните подсистеми.

Практическо и теоретично приложение на решенията, получени от автора и представени в докторската дисертация:

1. Получените в работата решения са инструменти, които подобряват и подпомагат процеса на управление на даден икономически субект с цел повишаване на неговата финансова и икономическа конкурентоспособност.
2. Изследваната логистична система е толкова гъвкава, че може да се използва за подобряване на качеството на управление на различни системи на икономиката.
3. Зависимостта на количествените характеристики на системата и техните прогнози, получени в дисертацията, от параметрите на системата е предимство, което позволява да се повлияе на тези стойности както в прогностичните, така и в непредсказуемите аспекти при вземането на решения.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Резултатите от изследванията по темата на дисертацията са коректно представени пред научната общност с 18 научни публикации, самостоятелни и в съавторство. Те са показател за задълбочените научни интереси на докторанта, както и че научните приноси в дисертацията са лично дело на докторанта. Представени са 2 монографии, едната публикувана в издателство „проф.Марин Дринов“ в България.

Приятно впечатление прави че кандидатът е публикувал част от рецензираните си публикации в български издателства - БАН и ВУЗФ.

Публикациите се отличават с целенасоченост и аналитичност, добре аргументирана авторова позиция, отразяват постиженията на дисертационния труд, получени в хода на изследванията. Направената справка показва отразени цитирания в Google Scholar - 32 цитирания, H=3.

В голяма част от приложените материали сканираните публикации са трудно читаеми. Липсват резюмета на приетите за печат публикации.

Не са представени разделителни протоколи за съвместните публикации.

8. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Приложена е Справка за изпълнение от докторанта на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор на науките“ в професионалното направление 3.8. Икономика. Сумарният брой точки многократно надхвърля изискуемия.

9. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд на тема **„Повишаване на финансово-икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия с използване на аналитични модели“** е добросъвестно осъществено научно-приложно изследване.

Нямам съмнение за личния принос на докторанта, изразяващ се в задълбочено изследване, творческо осмисляне и доразвиване на теорията и проблема, решаван в работата, а именно изучаване и разработване на теоретичните и практическите аспекти на функционирането на логистичната система, с цел осигуряване повишаване на финансовата и икономическата конкурентоспособност на логистичните предприятия в различни сфери на икономиката.

10. Автореферат

Авторефератът е в обем от 24 страници и е изготвен съгласно изискванията на ЗРАС и ППЗРАС. Той е издържан в структурно отношение и коректно отразява логиката и последователността на дисертационния труд. Показва уменията на **д-р Мария Боровска** да синтезира и обобщава, за да представи своите най-важни идеи и изводи.

11. Критични забележки и препоръки

Въпреки че трудът се защитава сега през 2021 г. в него не е отразено въздействието на пандемията от Covid-19 върху икономическа ефективност.

Интерес представлява отговора на следния въпрос: Биха ли се променили изводите в труда като се вземе предвид влиянието на пандемията от Covid-19?

На места се забелязва известно дублиране и преповтаряне на текстове.

Препоръчвам представяне на резултатите и в специализирани международни издания с ИФ/ИР, което ще позволи по-висока видимост на научните резултати и ще създаде условия за по-интензивна цитируемост.

12. Лични впечатления

Не познавам лично докторанта. Нямаме съвместни публикации и разработки.

Впечатленията ми са от дисертационния труд, автореферата и публикациите по дисертацията. Те показват сериозен и ерудиран изследовател, със задълбочена теоретична подготовка и доказана способност за самостоятелни научни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че **д-р Мария Боровска притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3.8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор на науките”* на д-р Мария Боровска в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

15.05.2021 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф.д-р Мариана Петрова